

LYCEUM

Trianon 100

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában

„Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában: Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában! Amen.”

A Magyar Hiszekegy a Magyarországi Területi Épségének Védelmi Ligája és a Védő Ligák Szövetsége által 1920-ban kiírt, a magyarság akkori életérzését a trianoni békeszerződéssel kapcsolatban megjeleníteni hivatott pályázatra érkezett pályamű, melyet **Papp-Váry Elemérné Sziklay Szeréna** (1881-1923) írt.

A Magyar Hiszekegy címmel érkezett három soros ima a Horthy-korszak „nemzeti imája” lett. Az ima, illetve belőle a dal olyan korszakban keletkezett, melyben nem volt olyan politikai irányzat, mely ne értett volna egyet a határrevízióval.

A Magyar Hiszekegy bejárta a korabeli magyar sajtót, a korszak olyan neves íróinak műveivel együtt jelent meg az Irredenta c. kötetben (1921), mint **Heltai Jenő** vagy **Herczeg Ferenc**. Műve sikerén felbuzdulva **Papp-Váryné** 1921-ben *Hitvallás* címmel tizenöt szakaszos verssé bővítette ki. Ennek megzenésítésére

még abban az évben pályázatot írtak ki, melyet **Szabados Béla** nyert meg. A szöveg egyes átírataiban, újrakiadásában itt-ott eltér az alábbi eredetitől.

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában.

Ez az én vallásom, ez az én életem, Ezért a keresztet vállaimra veszem, Ezért magamat is reá feszítetem.

Szeretném harsogni kételkedők fülébe, Szeretném égetni reszketők lelkébe, Lángbetűkkel írni véres magyar égre:

Ez a hit a fegyver, hatalom és élet, Ezzel porba zúzod minden ellenséged, Ezzel megválthatod minden szenvedésed.

E jelszót, ha írod lobogód selymére, Ezt, ha belevésed kardod pengéjébe, Halottak országát feltámasztod véle.

Harcos, ki ezt hiszed, csatádat megnyerted, Munkás, ki ennek élsz, boldog jövőd veted, Asszony,

ki tanítod, áldott lesz a neved.

Férfi, ki ennek élsz, dicsőséget vetél, Polgár, ki ezzel kélsz, új hazát szerzettél, Magyar, e szent hittel mindent visszanyertél.

Mert a hit az erő, mert aki hisz, győzött, Mert az minden halál és kárhózat fölött Az élet Urával szövetséget kötött.

Annak nincs többé rém, mitől megijedjen, Annak vas a szíve minden vésszel szemben, Minden pokol ellen, mert véle az Isten!

Annak lába nyomán zöldül a temető, Virágdíszbe borul az eltiport mező, Édes madárdaltól hangos lesz az erdő.

Napsugártól fényes lesz a hátatája, Mézes a kenyere, boldogság tanúja, Minden nemzetségén az Isten áldása.

Magyar! te most árva, elhagyott, veszendő, Minden nemzetek közt lenn a földön fekvő, Magyar legyen hited s tied a jövőndő.

Magyar, legyen hited és léssen országod, Minden nemzetek közt az első, az áldott, Isten amü néked címeredbe vágott.

Szíved is dobogja, szavad is hirdesse, Ajkad ezt rebegje, reggel, délbén, este, Véredde hogy váljon az ige, az eszme:

Hiszek egy Istenben, hiszek egy hazában, Hiszek egy isteni örök igazságban, Hiszek Magyarország feltámadásában!

Forrás: wikipédia

Budapesti idő szerint, 1920. június 4-én 16:32-kor írták alá a békeszerződést a versaillesi Nagy Trianon-kastély 52 méter hosszú és 7 méter széles folyosóján, a La galérie des Coltelles-ben.

LYCEUM

TÁRSASÁGI KÖZLÖNY
MEGJELENIK NEGYEDÉVENTE.

TIZENNEGYEDIK SZÁM
IV/2. ÉVFOLYAM

Kiadja a
VASHATOS Kft.
Kiskunhalas

vashatos@mailbox.hu
www.vashatos.hu

Szerkesztő:
LUKÁCS LÁSZLÓ

Kapcsolattartó:
Kiss Sándorné
Telefon: 20/465-2300

Készült a Szilády Áron Társaság
tagjai részére.

Kereskedelmi
forgalomba nem kerül.
A megjelent lapszámok
elérhetők a vashatos.hu
és a sziladyaron-tarsasag.hu honla-
pokon.

* * *

A SZILÁDY ÁRON TÁRSASÁG
tisztviselőinek (elnökség)
elérhetőségei:

Lukács László elnök
lukacsaszlo@hdsnet.hu

Dóka József alelnök
hunepkerkft@gmail.com

Dr. Bognárné Nagy Éva alelnök

Szakál Aurél alelnök

Palásti Károly alelnök

Levelezés:
6400 Kiskunhalas,
Hősök tere 2.
Telefon: 77/421-123

Bor-kalendárium

Célunk nem csupán a régi, szép hagyomány felelevenítése, de annak bemutatása is, mennyire ájtarta a régi idők emberét az embertársak iránti szeretet és a közösségi érzés.

Április

Szent György Hava –
Bika Hava

Általában áprilisban van a tavaszi ünnepek kör legjelesebb ünnepe, a Húsvét. A Húsvét mozgó ünnep, vasárnapja a tavaszi napéjegyenlőség (március 21.) után következő holdtölte utáni vasárnapra esik. **Április 24. – Szent György napja.** A György név a görög Geórgiosz névből, illetve ennek a latin Georgius formájából származik. Jelentése földműves, gazdálkodó. Szent György a magyar népi valláshoz tartozó, állattartók védőszentje. Napja előkelő helyet foglal el a jeles napok sorában. A néphit szerint Szent György napja a legszerencsésebb nap az egész naptárban. Egész Európában - hagyományosan nálunk is – a mezőgazdasági tavasz kezdete-

ként tartják számon. A hegybírúk ilyenkor ítéleztek is. A bortörvény értelmében kötelesek voltak a szőlőterület határát időnként ellenőrizni, ezt volt a gyeptűzés (gyepű = természetes határvonal).

Május

Pünkösöd hava vagy

kettősök hava – Tavaszutó
Május a természet kibontakozásának, a termékenységnek a hónapja, a virágnyílás, rózsaníllás fő ideje. Többnyire májusban ünneplik a Pünkösödöt, ezt a másik mozgó ünnepet, ezért májust Pünkösöd havának is nevezik. Baranyában azt mondják: „Ha pünkösödkor szép az idő, sok bor lesz”. **Május 1. – Majális.** Már régóta közös kirándulások, ünnepi lakomák szokása is tartozik a naphoz. A majális, a vidám népmulatságot rendszerint valamelyik közeli erdőben tartották, s a magukkal vitt ételt, italt fogyasztották. Később egész sokadalommá szélesedett a majális, volt ott zsákbanfutás, póznamászás, birkó-

zóverseny, erőmérés, lövés, ének és tánc, katonazené. *Májusi fagyosszentek.* Általában a középső hármad, Pongrácot, Szervácot és Bonifácot nevezzük fagyosszentnek. A gyümölcsösök és szőlőskertek gazdái e napok fagyos éjszakáin füstöléssel védik a fákat, szőlőtőkét a rájuk zúduló jeges hidegtől. **Május 25. – Orbán napja.** Szent Orbán napján ha nincsen fagy, akkor a pintérek mulatnak. Áldomást isznak, ha nincs dér, mert azt tartják, hogy akkor már nem kell a fagytól félni a szőlőt. Ha szép, meleg idővel érkezett, akkor szobrárt felvirágozták, borral meglocsolták, kaláccsal megajándékozták. „Igyál Orbán, termett a szőlő.” Ha azonban esővel, hideggel virradt meg a napja, besározták. Ha elfagyott a szőlő, akkor „Orbán megitta a borunkat”. A csendes, meleg napok ellenben a szép termés ígéretét jelentik.

(RÉSZLETEK) VASÁRNAPI ÚJSÁG 1859.

Állandó programjaink

A Szilády Áron Társaság az alapítás óta (1993) eltelt időszak kezdeményezéseit, stabil tevékenységét megerősítve, kibővített együttműködésre törekszik a halasi civil közösségekkel, különösen azokkal, akik a lokálpatrióta értékrend mentén szervezik meg a helyi tevékenységüket.

A kiemelt ügyeink esetében szükséges az erőforrásainkat bővíteni, ezért az önkéntes segítőkön túlmenően, új tagok, támogatók belépése indokolt, hogy a munkatervünkben rögzített feladatok teljesülhessenek. Mindezek figyelembevételével, mindenképpen részt kell vállalnunk a nemzeti pá-

lyázati alapok által meghirdetett kiírásokon, pl. NEA stb., illetve a halasi vállalkozások részéről számottevő adományokra is számítunk, különösen akkor, ha vissza tudjuk állítani a közhasznú minősítésünket a hatályos jogszabályok alapján.

ÁLLANDÓ PROGRAMOK

(Szilády Áron Református
Gimnázium díszterme)

26. Pro Iuventute díj átadása. 2020. május 28-a helyett, várhatóan 2021. május 27-én tartjuk meg!

Társasági legáció
2020. szeptember 19. szombat
Nagykunság (Karcag,
Kunhegyes, Kenderes)

VIII. Protestáns Művészeti és Tudományos Napok
2020. október 31-november 5.
(Szilády Áron 183. éve született.) Egyeztetés alatt!

Veszélyhelyzet: programjaink

KÖZLEMÉNY

A Szilády Áron Társaság 2020. március 21-én, szombaton 10 órától a Szilády Áron Református Gimnázium dísztermébe tervezett emlékkonferenciája – „Horthy Miklós kormányzó és kora” címmel, a VERITAS Történetkutató Intézet és Levéltárral együttműködésben –, illetve a kísérő díszebéd a veszélyhelyzetről szóló Kormányrendelet* figyelembevételével, **ELMARAD**.

Várhatóan 2021 tavaszán rendezzük meg újra az emlékkonferenciát.

*A „40/2020. (III. 11.) Korm. rendelet Veszélyhelyzet kihirdetéséről” a Magyar Közlöny 2020. március 11-én a 39. számában jelent meg.

A 20 éve alapított **Péter Dénes Népfőiskola** célkitűzése a protestáns nevelési hagyományok és a korszerű nemzetstratégiai közismertetek együttes képviselése és alapvetően három egymást segítő tevékenységi kört teljesít azzal, hogy a szervezeti-működési rendszere segíti az öntevékeny művelődési közösségeket, az igényes kulturális rendezvényeket, és sajátos népfőiskolai programokat valósít meg.

A veszélyheztről kihirdetett Kormányrendelet a Péter Dénes Népfőiskola évadrendezvényeit is érintik, ezért a jubileumi programjaink elmaradnak!

Amennyiben a vesztegzár feloldásra kerül, reményeink szerint mihamarabb, akkor a 2020/2021 évad programjai között újra meg fogjuk szervezni a népfőiskolai eseményeinket!

NEPFOISKOLAI
KOLLÉGIUMOK
(Gyárfás és Thúry
Collegium, Babérliget)

Protestáns Művészeti és Tudományos Napok (2000-2002, 2014-2017) **2020. október 31-november 5.** Célunk, hogy a helyi értékek, az enciklopédikus tudományok, a magyar kamarazene, a keletkutatás és a teológia etc. területén megmutatkozó jellegzetességeket színvonalasan bemutassuk, továbbá a protestáns művészeti és tudományos hagyományok felidézése és megerősítése.

A Társaság és a Népfőiskola programjait honlapunk tartalmazza. Különböző eseményeinkről sajtóközleményeket, cikkeket, felhívásokat is közzé teszünk.

További információk:
www.sziladyarontarsasag.hu

KIEMELT ÜGYEK, TERVEK

1. **Szilády Áron és tudóstársai** – Félmagas dombormű (kőből, bronzból) elhelyezése a ref. imaház külső oldalfalán. A Szilády Áron Társaság 2014-ben azt kezdeményezte, hogy helyezzünk el emléktáblát „Szilády Áron és tudóstársai” címmel azokkal, akikkel egykoron szorosan együtt dolgozott tudományos munkája során és lényegében az ország egyik legfontosabb keletkutatással foglalkozó tudós akadémikusokat mutatja be.

2. **Szilády emlékszoba** Szilády László, Szilády Áron és Szilády János életét és munkájuk bemutatását szolgáltná ez az emlékszoba a régi gimnázium

épületében, a ref. templom mellett.

3. **Évkönyv 2001–2019**
A Szilády Áron Társaság év-

könyvet ad ki az elmúlt 18 év civil tevékenységének összefoglalása céljából. Előjegyzésre nyílik lehetőség 2000 Ft/db áron, amit a Lelkészi Hivatal-

ban ((kedden vagy pénteken 14:00–16:30 óráig!). Telefon: 77/421-123) lehet előfizetni. Újratervezett megjelenése: 2020 november!

4. Levelező lista (levelező tagok) összeállítása csak e-mail címekre, mert szívesen veszünk minden támogatást és segítséget, pl. újságcikkek, programajánlatok, előadóként, önkéntes segítségnyújtásban stb.

BETHLEN GÁBOR
Alapkezelő Zrt.

Nemzeti
Együttműködési
Alap

A 2020. év helytörténeti, kerek évfordulói

Honfoglalás, Trianon, Csipkeház

Ebben az évben is számos Kiskunhalashoz kötődő közéleti személyiség, esemény, épület, intézmény évfordulóját és jubileumát ünnepli a város. A jeles dátumokat - a korábbi esztendőök hagyományait követve - ezúttal is egy csokorba gyűjtöttem.

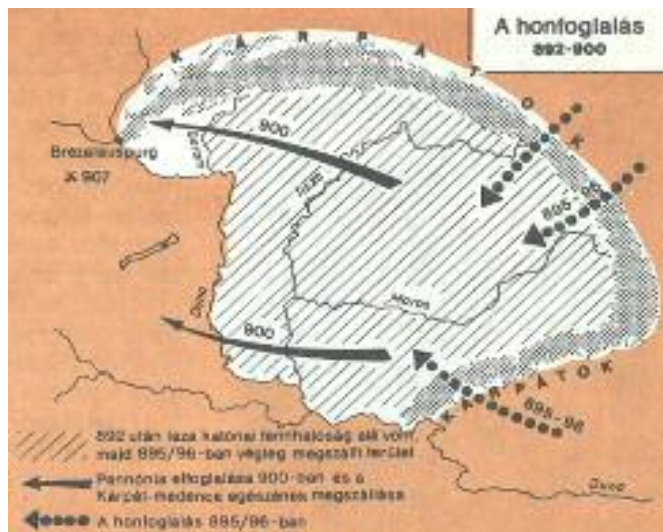
Az első és legfontosabb történelmi évszám országosan kiemelkedő, hiszen 895-ben érkeztek be a honfoglaló magyarok. Az igen szépszámú régészeti leírásból, feltárásokból tudjuk, hogy Halas környékén már éltek akkor magyarok. A középkorban is jelentős város, kun székközpont volt. 1390-ben búcsújárárhely lettünk. 1490-ben Corvin János birtoka lett Halas.

Az 1745-ös redempció, önmegváltás idején hatalmas terhet vállalt fel önként a helység. Városunk címerében 1755-ben jelenik meg először a kiskun vitéz és a három hal együtt. Számozást és elnevezést egyes helyi utcák 1850-ben kaptak először. A halasi nép 1848 után, 1860-ban újra fellázadt a Habsburg-elnymás ellen. Ezt nevezték el később *kis forradalomnak*.

A trianoni béke miatt 1920-ban határváros lett a település. Számos délvidéki menekült érkezett ide, és a vámórség, katonaság és határőrség is települt a városba. A második világháború idején az utolsó nagyobb légi támadás 1945 márciusában érte Kiskunhalast. A világhégés végére a városnak közel ezerhétszáz fős polgá-

ri és katonai vesztesége származott.

Bács-Kiskun megye megalakulása, a tanácsrendszer kiépülése településünkön is 1950-ben történt. A Janó Ákos múzeumigazgató által

szerkesztett *Helytörténeti monográfia első kötete 1965-ben jelent meg. Thorma János festőművész 1975-ben lett városunk posztumusz díszpolgára.*

1990 tavaszán zajlottak le Kiskunhalason is az első demokratikus választások és a rendszerváltozás eseményei.

Épületek, intézmények

A római katolikus templom 1770-re épült fel. A zsidó iskola 1795-ben nyílt. A Vég-h-kúria 1840 körül

épült. A református parókia klasszicizáló kerítése 1850-ben épült. Rá tíz évre kezdtek építeni a zsinagógát. A volt rabbiház 1900-ban nyerte el jelenlegi formáját. A szecessziós városháza felépítése 1905-ben indul el.

Az eredeti Csipkeház és az egykori Országzászló emlékmű 1935-ben készült el. A Botos, a felsőeresztői és a

Füzespuszta II. tanyai iskolák 1940-ben nyitottak meg. Az alsóbodoglári tanyai iskola 1960-ban kapott épületet.

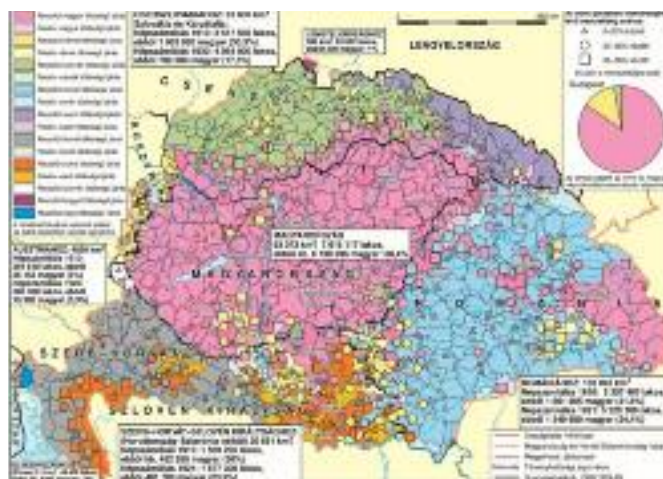
A Három tavasz emlékművet, a Hírnök szobrot a szovjet felszabadítók emlékére, valamint és a Halasi Földmunkás Szervezet emléktábláját 1975-ben avatták fel. Boskó Vilmos plébános emléktábláját 1980-ban avatták. Munkácsy Mihály szobrát 1985-ben helyezték el az akkori Általános Művelődési Központ aulájában. A K & H Bank épületét 1990-ben adták át.

A Halas hatalmas emléktáblát, a felsőszállási tanyai iskola emlékkeresztjét, a sóstói kilátót, Thúry József kopjafáját 2000-ben adták át. Varga Károly atomfizikus emléktábláját, az Írisz emléktábláját és Bocskai István fejedelem emléktábláját 2005-ben avatták.

A halasi városi strand építése 1955-ben indult. Szintén ebben az évben kezdődött meg az állandó autóbusz-közlekedés, a Kereskedelmi és Vendéglátóipari Szakmunkásképző működése. A Mezőgazdasági Technikum 1950-ben indult. Szintén ennyi éve nyilvánították múzeumná a Csipkeházat. Abban az évben vette fel a Köztársaság utcai múzeum Thorma János nevét.

Egyesületek

A Kiskunhalasi Gazdakör és a Kiskunhalasi Temetkezési Egylet 1875-ben jött létre. Tíz év múlva létesült

a Kiskunhalasi Ipartestület. A Kiskunhalasi Diána Vadásztársaság 1925-ben kezdte meg működését. A Kiskunhalasi Postás Sportegyesület 1930-ban jött létre. Öt év múlva kezdte meg tevékenységét a Kiskunhalasi Magyar Bokréta Szövetség.

Születés, halál

Herpai Mihály kiskun kapitány 1720-ban, Petőfi Sándor násznagya, Sass Károly 1825-ben, Zseny József Pest-Pilis-Solt-Kiskun vármegye aljegyzője 1860-ban látta meg a napvilágot. *A csipkevarrás anyja, Markovits Mária 1875-ben született*, Friedrich Lajos mérnök, tanár pedig

1885-ben született. További születési dátumok: dr. Monszpart László főorvos, kórházigazgató (1890), Máthé Elek református lelkész (1895), Sütő József tanár (1905), Vorák József múzeumigazgató (1915), Fekete Dezső könyvtáros (1925). Szász Károly református püspök 1905-ben, Szabó Zsigmond reformá-

tus lelkész 1940-ben, Szalai Zsigmond tanító, iskolaigazgató 1945-ben, Nagy-Czirok László néprajzkutató, múzeumigazgató 1970-ben, Ván Benjámin lelkész 1985-ben halt meg. Sütő József tanár, Dr. Csetényi Artúr orvos és dr. Kálmán József orvos 1995-ben, Bodor Tibor színművész 2000-ben hunyt el.

VÉCSŐ ISTVÁN

Forrás:

https://feketevaros.blog.hu/2020/03/19/honfoglalal_trianon_csipkehaz

Képek: Csipkeház (1935), Ván Benjámin ref. lelképásztor.

Kiskunhalasi Közművelődési Kerekasztal

A Szilády Áron Társaság közgyűlése 2020. január 18-án megtárgyalta és határozatot fogadott el arról, hogy a kulturális javakról szóló 1997: CXL. törvény 83. § (1) bekezdése értelmében – más szervezetek hasonló törekvéseit is figyelembe véve – kezdeményezi a helyi Közművelődési Kerekasztal megalakítását és annak munkájában szeretne tevékenyen részt venni. Határozatunkat Kiskunhalas város jegyzőjéhez 2020. január 24-én juttattuk el.

Kollárné dr. Lengyel Linda jegyző asszony 2020. február 24-én kelt levelében értesítette a Szilády Áron Társaságot, hogy a „helyben szokásos módon” közzé tette a köz-

művelődési kerekasztalhoz való csatlakozási felhívást. A közművelődési kerekasztalhoz 30 napon belül lehetett csatlakozni, amennyiben az adott kulturális egyesület közgyűlése határozatban mondta volna ki a kerekasztalhoz való csatlakozását. Ennek technikai, szervezési akadályai is lehetnek, pl. a közgyűlések rendkívüli összehívásának körülményei, információhiány stb.

Kollárné dr. Lengyel Linda jegyző asszony levelében tájékoztatott arról, hogy 2020. február 24-ig „további kiskunhalasi székhelyű szervezet nem jelezte csatlakozási szándékát”.

Továbbá felszólította a Szilády Áron Társaságot a Közművelődési Kerekasztal megalakítására.

A törvény értelmében, 90 napon belül alakulhat meg a *Kiskunhalasi Közművelődési Kerekasztal*, melynek megtörténte után gyakorolhatja véleményező, javaslattevő jogkörét a városi szintű közművelődési ügyekben. Nagyon fontos, hogy a kiskunhalasi kulturális célú egyesületek vezetői (lásd. <https://birosag.hu>), valamint a helyi közművelődést segítő gazdasági vállalkozások képviselői, állandó meghívott Tanácsadóként, Szakértőként vegyenek

részt – a következő három évben – a közművelődési kerekasztal feladatellátásában és már az alakuló ülésen egyetértésre jussanak a Kiskunhalasi Közművelődési Kerekasztal szervezeti és működési szabályzata ügyében.

„A Kiskunhalasi Közművelődési Kerekasztal a helyi párbeszéd, a közösségi összefogás, érdekérvényesítés sajátos megjelenési formája. Célja szerint elsősorban javaslatot tesz, véleményt nyilvánít Kiskunhalas Város közművelődési tevékenységével kapcsolatos valamilyen kérdésben. Szerepe szerint egyrészt, mintegy összekötő kapcsolóként működik a közművelődési tevékenység támogatását kötelező feladatként ellátó önkormányzat és a város polgárai között, másrészt elősegíti a különböző közművelődési szervezetek önkéntes együttműködését. Kiskunhalasi Közművelődési Kerekasztal nem jogi személy.” (SZMSZ-tervezet)

Márai Sándor 120 éve született

Sem életében, sem halála óta senki se vitatta, hogy a mi évszázadunk magyar irodalmának egyik legjelentékenyebb alakja. Akik nem kedvelték – és sokan nem kedvelték jobbról is, balról is –, azok is elismerték művészi értékét, gondolatgazdagságát, műveinek hatását az olvasók sokaságára.

Amikor a harmincas évek elején máris sikeres regényíróként foglalja el helyét az irodalmi életben és az újságírásban, a fasizmus felé tartó, majd hamarosan rohanó országban a különböző árnyalatú jobboldaliak felettébb idegenkednek egyértelmű liberalizmusa, demokratizmusa miatt, vagyis az adott körülmények közt harcoss baloldali ellenzékeségtől. Idegenkednek, olykor háborognak is, de olvassák, gyönyörködnek benne (szándékuk ellenére), vitatkoznak is vele, főleg publicisztikájával.

Mert mindig érdekes, amit ír, mert stílusa elegánsan magas színvonalú írásművészet. Mert felizgatja azokat is, akik egyetértenek vele, azokat is, akik politikailag egyenest ellenségüknek tartják. Azután másfél évtizeddel később a szocializmus felé induló, majd az ábrándos szocializmus elképzeléseit hamarosan felváltó, az eszményt önkényuralommá torzító „marxista-leninista ideológia” és a „szocialista realizmusnak” elnevezett irodalmi kényszermunka évtizedeiben a hivatalos kultúrpolitika ugyanazt a Márait ugyanazokért a stilisztikai-politikai tulajdonságai miatt

jobboldali „polgári csökevény”-nek láttatná, de közben ugyanúgy elismeri művészi értékét, sőt még szándékainak humanizmusát is. Amikor pedig 1948-ban tudomásul veszi a politikai és főleg a kultúrpolitikai fordulatot, amely megfosztja

attól a légkörtől „amely nélkül – saját, élőszóval, illetékes államférfiak előtt elmondott szavaival – nem érdemes élni”, és önkéntes száműzetésbe megy... akkor ugyan nem beszélnek és nem írnak róla, de rosszakat se mondanak.

Külföldön kelt és megjelent könyveit ugyan csak illegálisan hozzák haza az odakintjárók, de ezek békésen hazatérnek a kofferekben, terjednek az olvasók között, az irodalom értői magánkörökben beszélnek róluk, anélkül, hogy bárkit megvádoltak volna Márai-könyv olvasása miatt. Mert azért a legilletékesebb irodalmi üldözők is tisztelik, és igyekeznek maguk is olvasni új könyveit.

Majd egyszerre már kezdik hazahívni. Az egyre lágyulóbb diktatúrának egyenest jól jönne kibékülni Máraival. Hiszen Zilahy, a másik tisztelt emigráns már békül, olykor már hazalato-

gat, majd úgy dönt, hogy haza is költözik. Az már történelmi és irodalomtörténeti végzet, hogy hazakészülődés közben hal meg. Márai azonban él, és a maga előkelő modorában, választékos nyelvezetével csökönyösen ellenáll. Nem harcias szellem ő, de nem is békülékeny, hanem konok, aki törhetetlenül hűséges eszményeihez. Így él, egyre magányosabb lélekkel a messze idegenben, egyre magányosabban a múltó évek terhével. Már elérkezett a 89-ik életévhez, közeledik a 90. Elege van mindentől, nincs további tartalma számára a létnek.

Annak idején elment, mert nem volt már itthon, amiért érdemes élni. Most már sehol a világban nem észlelt olyasmit, ami miatt érdemes élni. Ilyenkor okosabb önként menni. Egy biztos kézzel tartott pisztoly egyetlen lövésével be lehet fejezni. Ezzel a fölényes gesztussal lépett át a nyilvánvaló, a megjósolható halhatatlanságba. Azóta itthon megint a legolvasottabb íróink közé tartozik.

Hogy ki volt és milyen volt? Erre a kérdésre minden olvasónak az egész életmű adhat igen pontos feleletet. Röviden összefoglalva néhány bekezdéssel lehet jelezni az életutat, és néhány címmel az életmű fő állomásait.

A Grosschmied család nagyon régi, már korai századainkban is tisztos városi rangokat viselő szepességi cipszer (más néven: szepesi szász) família volt.

Országos, olykor világhírű jogtudósok kerültek ki

nemzedékeikből. Közéleti érdemeik miatt kaptak valaha régen a királytól magyar nemességet a „Márai” előnévvel. Az író nagybátyja, Grosschmied Béni a budapesti egyetemnek olyan tekintélyű jogászprofesszora volt, hogy külföldi egyetemek – köztük még az oxfordi is – vele íratott magánjogi tárgyú tankönyveket. Márai apja is jogtudós volt, nagyon tisztelt kassai ügyvéd. Az író is Kassán született. Az ifjúkori emlékek, a nagy múltú, régóta polgárisodott város, benne a nagyon kulturált szülői otthon képe, hangulata, polgáralakjai mindvégig alaphangját adták bontakozó, majd terebélyesedő életművének. Ez a világ adja örökségét, ez határozza meg hitvallását.

A nemesi-jobbágyi Magyarország évszázadai folytán az iparos, kereskedő, értelmiségi polgár nélkülözhetetlen volt, de mégis sok mindenben idegen. Nemesi vagy paraszti eredetű magyar polgárság csak egész kevés helyütt alakult ki városainkban, felettébb ritka volt az olyan képlet, mint a debreceni cívis. A magyar polgárság túlnyomó többsége német, szláv és zsidó eredetű volt. De a társadalom polgárosodása és ettől elválaszthatatlanul nemzet-tudatának kifejlődése ezeket a polgárokat már a XVIII. századtól kezdve a magyarságtudat fontos hordozóivá, kifejezőivé tették.

A német vezetéknevű és magyar nemesi előnévű felvidéki polgárság ugyanolyan közege lett a XIX. századtól óriási lendülettel

fejlődő magyar kultúrának, mint a hasonló társadalmi utat bejáró szlovák, zsidó, szerb, horvát, román kortársaik. A nagy kultúrájú Kassa és benne a nagy kultúrájú család igen jó termőtalaj volt az irodalom és a művészetek számára is.

Mire Márai Sándor – aki, amint költőként irodalmi útra indult, a családi predikátum alapján Márainak nevezte és írta magát – túllépett középiskoláin, olyan művelt diákember volt, aki egyaránt ír, olvas, beszél magyarul, németül és franciául. Nem csak az irodalomban és a történelemben, hanem úgyszólván valamennyi tantárgyban kitűnik. Korán műveltnek mondott fiú, aki már a gimnáziumban is kiemelkedett biztonságos verselőképességével. És habár hamarosan kiderültek prózai erényei, prózaíróként tartja számon az irodalomtörténet, majd volt olyan időszak, amikor legtekintélyesebb újságíróink közt foglalt helyet – a költészet mindvégig megmaradt, mint játék, szórakozás, de néha szenvedély.

Költői stílusában, ízlésében a Nyugat költőihöz, leginkább Kosztolányihoz áll közel, majd erre rétegződtek a Berlinben és Párizsban belélegzett nyugat-európai hatások. Ennek a választékos költészetnek mindvégig jó átlagát képviselte olykor magasabb szinteket is elérve, de élete végső évtizedeiben, a hontalanság magányában néhány nagy elégiája – például a „Halotti beszéd“ – fel tudott emelkedni költészetünk legmagasabb ormaiig. De azért a költészet mégis háttérzene a regényekhez.

Mint ahogy ha nem is háttér, mégis melléktéma a gyakran igen nagy hatású publicisztika, és az ettől elválaszthatatlan, gyakran bravúros útirajz. – Mindez hozzátartozik Máraihoz. A regényíró azonban XX. századi szépirodalmunk egyik legfőbb alakja.

Mire bevégezte a gimnáziumot, befejeződött az első világháború is, és Kassa egyszerre nem volt Magyarország. Budapest a forradalmaknál, majd az ellenforradalom vérengzésénél tartott. Okosabb volt távol, Nyugaton tanulni tovább. Igaz, az összeomlott Német Császárság talán még zűrzavarosabb volt, de a nagy hírű német egyetemek az ismeretek fellegvárai maradtak. Márai hol Berlinben, hol Frankfurtban folytatja tanulmányait: irodalmi, esztétikai, filozófiai műveltségét tudományos szintre emeli. Közben pénzkeresés végett német újságokba ír, költők körében ismerkedik az irodalom modern törekvéseivel. Majd átrándul a győztes Franciaországba, és éveket tölt Párizsban, ahol másfajta modern költészet bontakozik. És ott is lehet újságírással pénz keresni. Ezekből a külföldi kalandozásokból már Budapestre tér haza. Már odakint megírt egy szándékoltan modern stíluslehetőségekkel eljárású regényt: „Bébi vagy az első szerelem“. Ez meg is jelenik itthon (1928), s ezután újságoknál talál megélhetést biztosító állást. Hamarosan a liberális polgári „Újság“ nélkülözhetetlen munkatársa. Legfőbb cikkei évekig ott jelennek meg. Érdekes véletlen folytán ugyanabban a szerkesz-

tőségben, sőt ugyanabban a szobában, egymással szemközti íróasztalnál ül Zsolt Béla, a harcias kispolgári irodalom legjelentékenyebb publicistája és igen jó regényírója. Akik ifjú író-költőként bejáratosak voltak az Újság szerkesztőségébe, jól érezték, hogy ez a két jelentékeny (de másképpen jelentékeny) író és közíró valójában nem kedveli egymást, de önfegyelmző méltósággal mindig elismerik egymás értékeit.

1930-tól kezdve azonban Márai az élő regényirodalom élére lendült. A „Zündülők“ már kétségtelen remekmű volt: nagy lélektani felkészültséggel írt, feszülten izgalmas regénykamaszkorú fiúkról, akiket visszarettent a felnőtté válás, amely menthetlenül következik. És erre következett a már felnőtt fiatalok magányának regénye, párizsi élményeinek lecsapódása, az „Idegen emberek“.

– Vannak olvasók, akik ezt a két korai regényét szeretik legjobban. Holott az igazi nagy művek a polgári életforma történelmileg-lélektanilag hiteles látéletei. Egy önéletrajzi regénnyel kezdődik: az „Egy polgár vallomása“-val. A következő évek nagy kompozícióiban már általánosítva a magánélményeket, egy család – Garrenék – történetében rajzolja kötetről kötetre a polgári, pontosabban a középeurópai, legpontosabban a magyar polgári lét társadalmi és lélektani helyzetét. A „Féltékenyek“ és folytatásképpen már a háború alatt és után írt „Sértődöttek“ számos kötet szinten és hitelességben semmivel sincs mö-

götte az európai nagy polgárcsalád-ábrázolásoknak, Thomas Mann „A Buddenbrook-ház“-ának és Martin du Gard „A Thibault-család“-jának. Ha ezt a három nagy ciklust együtt, egymás után olvassuk, a legmagasabb művészi színvonalon, dokumentumszerűen élhetjük át a párhuzamot is, a különbséget is a német, a francia és a magyar polgári lényeg között.

– Tulajdonképpen a polgári létnek ezt az ábrázolását egészíti ki élete második felében kötetről kötetre épített „Napló“-iban. Mintha egyetlen végzetlen regényfolyam volna, amit saját élményeiről, a világ jelenségeinek kommentálásáról és a maga teremtette Garren-család létének változatairól ír. S ezek mellett kezdettől végig újabb és újabb kisebb-nagyobb regények vallanak az érzések és élmények végtelen változatairól, mint – csak legfőbb példaként a sok közül – a családi élet válságáról szóló „Válás Budán“ és a talán legnépszerűbb műve, a XVIII. század kalandorvilágában játszódó, stílusbravúrokkal teljes szerelem-mozzanat, a „Vendégjárás Bolzanóban“.

– Stílusesszéi között Kosztolányi mellett alighanem a legfontosabb Krúdy Gyula. Róla írta egyik legszebb, egyesek szerint a legszebb regényét, a „Szindbád hazamegy“ címűt. Ennyiből talán kikerekedik **Márai Sándor (1900. április 11. – 1989. február 21.)** írói arcképe.

HEGEDŰS GÉZA

Forrás:

<http://www.literatura.hu/irok/xxszazad/euproza/marai.htm>

A FUTÓ ÉVEK MARGÓJÁRA

Írta: Supka Géza

A szerelem hónapja

Ha a márciust Romulus atyjának, Marsnak szentelték, csak méltányos volt, ha a rákövetkező hónapot Mars kedvesének, Venus-istenasszonynak dedikálták, annál is inkább, mert hiszen a naptárt reformáló Julius Caesar a maga családjának ősanját tisztelte ebben az istenasszonyban. Márpedig Venus mellékeve „aprilis” volt. Ez a szó az „aperire”, „megnyitni” (tulajdonképpen ad-parire) igéből ered. Venusszal kapcsolatban eredetileg a szülési aktusra vonatkozott ez a „megnyitás”.

Mint naptári fogalmat aztán úgy magyarították, hogy ezen a napon hivatalba lépett konzulok, akikről tehát magát az illető esztendőt elnevezték, hivatalosan „megnyitották” hivatalba lépésük napján, „Aperilis” vagy „Aprilis” elsején az esztendő. Hogy a szülést előmozdító s a tavasz újrászületését jelképező Venus asszonynapjából, az április elsejéből, hogyan lett a Bolondok napja, arra nézve igen sok megfejtési kísérlet van; valljuk be, egyik sem meggyőző. Tudjuk, hogy különböző neveket visel ez a nap. Angliában „All fools Day” („minden bolondok napja”), Franciaországban „poisson d'Avril”, (áprilisi hal), Olaszországban hasonlóan „il pesce d'aprile”, Németországban „Narrentag” a neve. A sláv területen egészen az újabb időkig ismeretlen volt ez a népszokás, és nálunk is csak újabban honosodott meg. Az érdekes az, hogy Németországban is csak 1631 óta ismerik.

Ha nem lennének bizonyos naptári nehézségek, talán még leginkább az óitáliai Saturnaliákból származott középkori „Bolondünnep”-re lehetne visszavezetni, amelyet a középkorban „festa stultorum” vagy „follorum” néven emlegettek. A baj csak az, hogy ezt a napot, amelynek első nyomát a 12. században fedezzük fel, nem április elsején, hanem december 28-án (az Aprószentek ünnepén) vagy pedig újév napján ülték meg. Mert egyébként sok lehetősége van a kétfajta népszokás összefüggésének. Hiszen a bolondünnepen a diákgyermekek gyerekapátokat, gyerekpüspököket és gyerekpápát választottak, akik a templomokban rendszeres liturgikus szolgálatot végeztek és körmeneteket tartottak. Az ünnep mind szabadosabb formát öltött, mind durvább szövegű dallamokat énekeltek hozzá, sőt már lasciv táncokba is elfajult a dolog. Miután egy időben már nemcsak a gyerekek, hanem az alsóbb szerepök is részt vettek ezeken a bolondériákon, külön nevet is kapott az ünnep: „festum hypodiaconorum”.

A pápák, a püspökök, a francia és a spanyol zsinatok már a 13. század óta tilalmazták ezt a vallást gyalázó szokást, amely azonban továbbra is fenntartotta magát, főként francia földön, úgyhogy a Sorbonne-nak még 1544-ben újabb tiltó rendszabályokat kellett kibocsátania, sőt még a dijoni parlament is foglalkozott vele 1552-ben.

- RÉSZLETEK - (NAGYVÁRAD, 1942)

Kiskunhalas, vasúti pályaudvar 1907 körül
Kozma Attila gyűjteményéből.

A Halasi Téka XX. alkalmának vendége volt 2020. február 27-én, csütörtökön 17 órától a városi könyvtárban dr. Hahner Péter történész.

*

A LYCEUM – társasági közlöny 15. számának várható megjelenése: 2020. augusztus. A programváltoztatás jogát fenntartjuk! A programokról külön értesítéseket is küldünk!

A Nádor Klub (2009 – 2016) STÁDIUM polgári hírlevelének 1-26. számai, valamint a LYCEUM – társasági közlöny 1-14. száma letölthető a www.vashatos.hu vagy a sziladyarontarsasag.hu honlapokról. Várjuk javaslatait lokálpatrióta alkalmainkhoz!

További információk:
+3620/465-2300

Honismereti határjárás XIX.

Ismerkedés Zákányszék és környéke
természeti és épített örökségével.

**Tisztelettel meghívjuk Önt
2020. augusztus 14-én, pénteken!**

Ismét újratervezett utazásunk kisbusszal történik 15 órától
a kiskunhalasi ref. templom parkolójából.

VENDÉCVÁRÁS:

dr. Mester Lajos háziorvos, egyetemi előadó
és Matuszka Antal polgármester (Zákányszék)
Határjárásunkra összesen 15 fő jelentkezhet!
Részvételi hozzájárulás: 3000 Ft/fő.

Jelentkezés 2020. július 31-ig! Ügyfél telefon: 20/465-2300